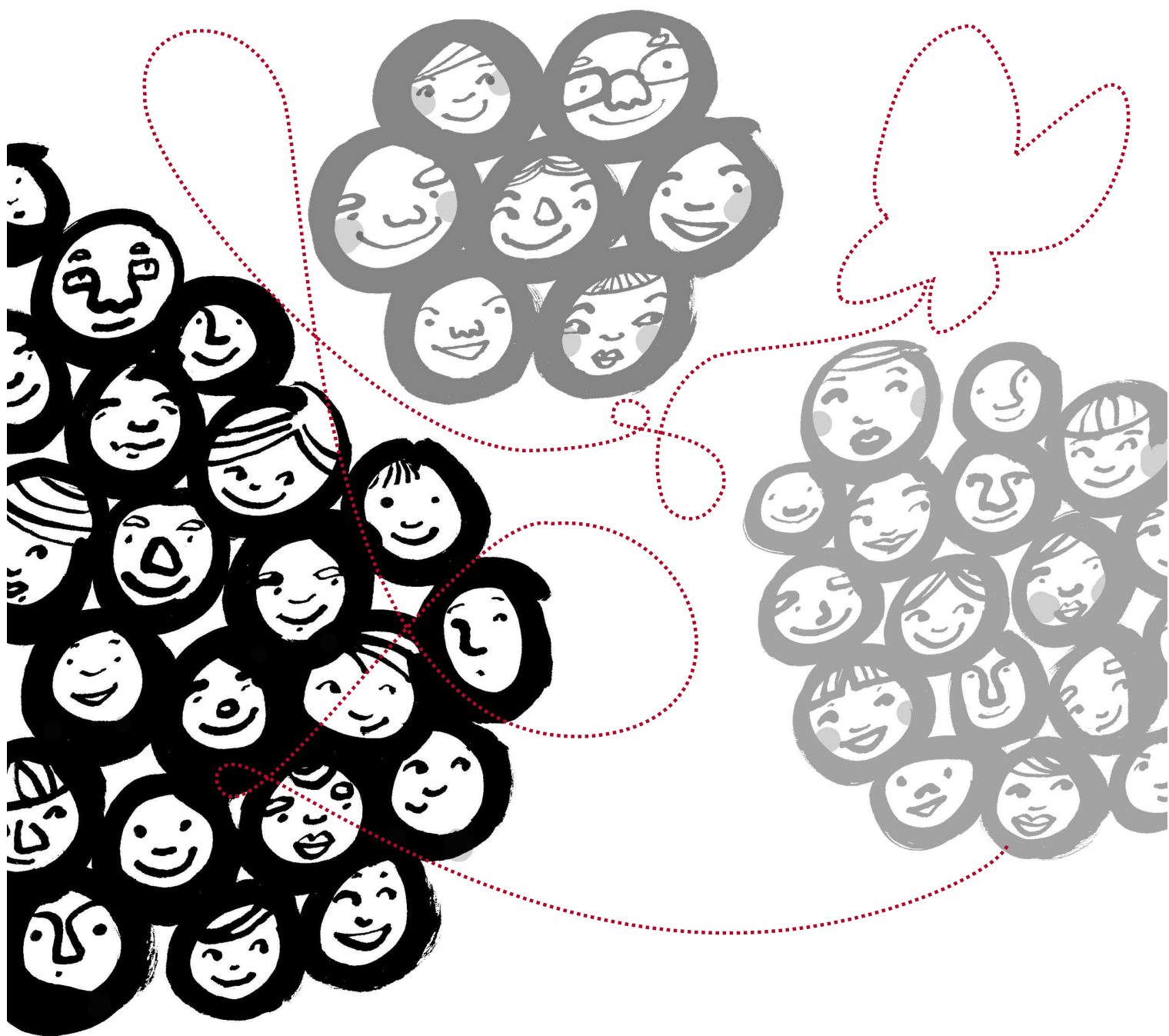

Mentora

Svenska Studiecentralens nyhetstidning 1/2007 Frivilligt på svenska!

Ur innehållet: SFV 125 år ● Hur skriva föreningshistoria ● Brobyggaren

Foto: Sveps/Lisa sjöholm

Mellan plikt och lust

Över 100-talet organisationsaktiva från hela Svenskfinland samlades rätt nyligen till SSC:s och Kulturfondens årliga konferens i Tammerfors under temat Från plikt till lust – det finlandssvenska förningsengagemanget.

Förutom **Kjell Herberts** rätt omfattande förningsbarometer, som omtalas i detta nummer av Mentora, bjöds det på ett digert paket av föreläsningar, workshops, furstliga måltider och traditionellt god samvaro.

Det hör ju oftast till att ha en inbjuden svensk guru på dylika arrangemang; så även nu. **Mats Lindgren** från Kairos Future Group sade en del tankvärdheter med direkt koppling till temat plikt-lust. Enligt Lindgren har det skett ett värderingsskifte från pliktorientering till lustorientering i det frivilliga engagemanget, egentligen i hela västvärlden, men speciellt i Norden. Lindgrens följdfråga är då – räcker lusten för att bära arvet i våra folk rörelser?

I konferensens sammanfattning tog jag lyra på frågan. Med hänvisning till humanisten **Göran Rosenbergs** utmärkte essäbok *Plikten, profiten och konsten att vara människa* (2003) kan man säga att vår lustjagande samtid behöver balanseras av våra förpliktelser till varandra: "Drömmen om ett samhälle utan plikter är drömmen om ett samhälle utan förflutet och utan framtid."

Plikt och lust är varandras motsatser, förutsättningar, och de behöver vara i balans. Utan plikter – t.ex. när du åtar dig

ett styrelseuppdrag – ingen lust. Utan lust – t.ex. glädje, humor, tillfredsställelse över resultat – inga plikter. Om jag karikerar litet så kan vi beskriva två ytterligheter.

Ett förningsliv som domineras av plikter blir rasande tråkigt och förutsägbart. Det är otroligt tungt om samma begränsade skara skall åta sig alla uppdrag, år efter år. Ett förningsliv som domineras av lust blir en glattig och ego-trippad jakt efter nya upplevelser. Den ideella glöden blir konsumtion av en serie happenings, men vem bär ansvaret på lång sikt?

Egentligen handlar balansen också om att finna jämvikt mellan allmännyttan och egen nytta i förningslivet. Göran Rosenberg föreslår en utväg som han kallar för upplyst egenintresse: "Det människan förr måste göra av plikt kan hon idag göra av upplyst egenintresse....att gynna andra är att på ett upplyst sätt gynna sig själv."

Vidare talar Rosenberg om konsten att vara människa genom att vi berikar varandra. Just detta handlar ju förningslivets själ om. När vi – av eget och gemensamt intresse – möts i förningssammanhang, berikar vi varandra genom att slösa med det kapital som håller på att bli en bristvara i Lustjakten, nämligen äkta medmänsklighet, värme, tid, delade kunskaper och erfarenheter. Och se; att åta sig ett uppdrag känns då inte mer som en börda utan som en lustfylld befrielse.

Björn Wallén

- 2 Mellan plikt och lust
- 4 Kultur är inte alltid kronologi
konsten att skriva förningshistoria
- 7 Kreativitet – öppenhet – rörelse
förningsfestival i höst
- 8 Svenska folkskolans vänner
125 år för svenskan i Finland
- 10 Brobyggaren
Mikael Erickson i profil
- 12 Vitsen med VisVardi
En metod som lyfter fram visa värden
- 14 Glädje och djup eftertanke
metodkonferens i Sideby
- 16 Föreningarnas Svenskfinland under lupp
Förkovras det sociala kapitalet, eller...?
- 18 Vilken kulturpolitik vill vi ha?
En Impuls av Per Gustafsson
- 19 SSC-nytt
- 20 Kolumnen
Frågan

MENTORA

Svenska studiecentralens
nyhetstidning
7 årgången 2007
Utkommer årligen med 4 nummer

Svenska studiecentralen, centralkansliet
Nylandsgatan 17 B
PB 235, 00121 Helsingfors
Tfn: 09-612 90 70
Fax: 09-680 24 25
E-post: studiecetralen@ssc.fi

Björn Wallén
chefredaktör
bjorn.wallén@ssc.fi

Christina Lång
utbildningssekreterare (Nyland)
christina@ssc.fi

Frida Westerback
projektledare
De ungas akademi (DUA)
frida.westerback@ssc.fi

Walter Fortelius
redaktionssekreterare
walter.fortelius@sveps.org
mentora@ssc.fi

Pia Pettersson
layout
pia.pettersson@kolumbus.fi

Kim Österman
informatör, FSU
kim.osterman@fsu.fi

Anna-Karin Öhman
studiesekreterare
Österbottens regionkansli
Rådhusgatan 21 C, 65100 Vasa
Tfn: 06-320 41 50
E-post: ssc-vasa@ssc.fi

Beatrice Östman
studiesekreterare (Åboland)
Åbolands regionkansli
Auragatan 1 C, 20100 Åbo
Tfn: 02-251 60 60
E-post: ssc-abo@ssc.fi

Material kan skickas till red.sekr. helst per e-post till adressen mentora@ssc.fi eller till Mentora, Nylandsgatan 17 B, 00120 Helsingfors. Redaktionen förbehåller sig rätten att redigera insänt material.

Omslagsbild: Pia Holm

Foto: Mao Lindholm

"Ur etnologisk synvinkel är både de resurser personer utgör och det nätverk de bildar ytterst centrala när man vill fånga profilen på en förening"

Kultur är inte alltid kronologi konsten att skriva föreningshistoria

Med ovanstående rubrik ordnade föreningen Brage ett seminarium ett par veckor före jul, i anslutning till Brages 100-årsjubileumsår. I egenskap av ordförande för seminariet fick jag en god inblick i seminariets föredrag och diskussioner, och delger här några reflexioner och godbitar för Mentoras läsare.

Professorn i etnologi och brageiten **Bo Lönnqvist** höll en initierad och underhållande inledning till temat. Med anspelning på de många föreningshistoriker som utkommit under det gångna året konstaterade Lönnqvist på sitt kännspekt rättframma sätt:

"Det är en blandning av entusiastiska kompilat, 'tvångsmässiga' krönikor, minnesböcker för en invigd krets och seriöst upplagda samhällshistoriska analyser."

Att skriva jubileumsskröner är ingen enkel match, speciellt inte för amatörer, om man har ambitionen att dokumentera på djupet. En av den gode professors teser löd: Kultur är inte alltid kronologi! Det går lätt slentrian i att beskriva ett kronologiskt skeende Från X till Y i en förenings historia. Historien blir en lineär process, ett streck draget i vatten, men blir det då mer än en krusning på ytan?

Enligt Lönnqvist får vi i bästa fall fram en värdefull källskrift som bildas av referat av föreningsprotokoll och andra jämförbara skriftliga dokument. "Historiken" blir en kronologisk krönika, "med förändringen som bärande tema, 'utvecklingen' som idé, presenterad i form av aktiviteter och aktörer...". Känner någon igen sig? Just så oreflekterat brukar konventionella krönikor ställas upp!

Fram för människorna!

Professor Lönnqvist framhöll vikten av att lyfta fram människorna som haft en aktiv roll i en förening: "Ur etnologisk synvinkel är både de resurser personer utgör och det nätverk de bildar ytterst centrala när man vill fånga profilen på en förening." Det kan vara fråga om biografiska detaljer hos

personligheter, den materiella kulturens symbolvärden, eller ritualer och språkbruk som skapat just den aktuella förenings själ.

Följande antropologiska aspekter brukar ofta bli obeaktade, fortsätter Lönnqvist:

"Hur dokumenteras t.ex. föreningsandan och det som besjälats och motiverat aktivisterna? Vad har konflikter och kriser betytt – är de intressanta drivkrafter för kontinuiteten eller destruktiva för helheten? Vad mera är ett föreningshus, en lokal, annat än tak över huvudet?"

Det finns ju en stor risk att många tillbakablickar blir väldigt snedvridna eller tillrättalagda, hann jag tänka medan professorn talade. Det gäller ju att kunna läsa mellan raderna i skriftliga dokument, och komplettera med intervjuer av nyckelpersoner, informanter som kanske varit parter i målet då det begav sig. Språkets stil säger också mycket om klassbakgrund och andra viktiga karakteristika hos människorna och symbolerna, som med Lönnqvists ord bildar förenings "mentala strukturer".

Historikerns historia

Historikern **Lars-Folke Landgren** gick igenom processen för hur en historik kommer till. Redan valet av författare (som ibland har åtagit sig uppdraget helt frivilligt!) berättar något om vad man förväntar sig av verket – skall historiken vara "...strängt vetenskapligt dokumenterad eller populärt hållen eller något där emellan." Valet kan då stå mellan en akademiskt utbildad författare eller en allmänbildad journalist, enligt Landgren. Jag hann tänka på att många föreningar nog låter en garvad föreningsröv ur de egna leden skriva storverket, efter-

"Kultur är inte alltid kronologi"

Seminarieret finns dokumenterat i Laboratorium för folk och kultur 4/2006, kan köpas från Föreningen Brage/Brages sektion för folklivsforskning samt på Luckan i Helsingfors och Åbo.

Foto: Lukas Renlund

som man ofta vill uppskatta s.k. insiderinformation, med de risker som professor Lönnqvist i inledningen varnade för.

Landgren koncentrerade sig främst på yrkeshistorikernas forskningsdilemma; kontraktsförhandlingen med beställaren, arbetsmetoderna, källkritik och kvalitetsaspekter på beställningsarbeten av detta slag. Hur ska en god historik se ut?

"Ja, se det är en kvistig fråga" svarade Landgren, och fortsatte med att räkna upp de viktigaste villkoren: rätt och sann tolkning av källorna, klar disposition, lättläst och populärt hållen text. En viktig insikt som Landgren levererade var att ett färdigt manuskript borde granskas av en sakkunnig innan det går i tryck. Jag kom att tänka på konflikten kring Vasabladets historik...

Det kollektiva minnet

Professor **Anna-Maria Åström** vid Åbo Akademi utmanade den vanliga uppfattningen att minnen och historia står i ett motsatsförhållande. Genom att ta avstamp i helsingforsbors minnen av sin hemstad under åren 1945-2000 visade Åström med önskvärd tydlighet att det finns kollektiva minnen som konstituerar en grupp, bygger en gemenskap och "...hänvisar till gemensamma ytor och forna platser."

En storstad vimlar ju av platser vars karaktär har förändrats eller försvunnit. Ändå går det att rekonstruera fiktiva minnesvandringar också i ett förlorat Helsingfors, forna ytor och platser som återuppväcks i det kollektiva minnets föreställningsvärld. Som barfotabarn i hufvudstan kunde jag bara skriva under Åströms framställning – man har ibland använt begreppet faktion som en syntes av fakta och fiktion. Jag blev intresserad av en jämförelse mellan hel-

singforsarnas kollektiva hågkomster och **Kjell Westös** Finlandiaprisvinnande roman, som nog tagit ut svängarna en hel del. Så är den också en roman, ingen historik, men var går gränsen?

Hundra år av svenskhet(s)

Kulturaktivisten **Henry Rask** gjorde några nedslag i tre aktuella historiker, som alla utkom under år 2006: Svenska folkpartiet genom 100 år, uf-rörelsens historik En folkrörelse väller fram, samt Föreningen Brages 100-årskrift. Rask noterade att den svenska samlingsrörelsen med **Axel Lille** i spetsen inte prövas närmare i Sfp-historiken, dessutom har andra påtalat att kulturpolitiken (Svenska Kulturfonden) också saknas. I de två andra verken lyfts svenskhetens mobilisering fram på ett centralt plan; det var faktiskt fråga om en folklig uppmarsch som skapade "...en bärande strategi inom alla grenar av svenskt kulturellt och samhällligt arbete."

För att återgå till inledningen - hur skriva föreningshistoria? Brages intressanta seminarieupplägg gav upphov till en mängd tankar och associationer. Varje ansats till historisk beskrivning är ett subjektivt lapptäcke av mer eller mindre kronologiska skeenden, föremål och symboler som lever sitt eget liv i eftervärlden, personliga minnen som sjunker in i ett kollektivt minne, och ledande gestalter som surfat på en svallvåg av engagemang. Ingen har hela facit i hand; det finns alltid nya aspekter och insikter som pockar på att bli funna och dokumenterade!

Björn Wallén

Kreativitet – öppenhet – rörelse föreningsfestival i höst

Pricka in veckoslutet den 7-9 september 2007 i din kalender! Då går den tredje föreningsfestivalen av stapeln i Helsingfors! Festivalen hölls i fjol i Vasa, första gången arrangerades den i Åbo.

Idéen bakom föreningsfestivalen är att samla föreningsaktiva till en gemensam arena för utbyte av kunskap, idéer och kontakter. Vidare är syftet att utveckla och presentera föreningsverksamheten i Svenskfinland samt att höja föreningsverksamhetens attraktivitet inåt och utåt. Festivalen riktar sig alltså till föreningsaktiva och andra intresserade, potentiella föreningsmedlemmar, nyfikna, unga och gamla.

Mottot är: Kreativitet – Öppenhet – Rörelse

Startskottet sker fredag eftermiddag den 7 september med föreläsningar och workshops på Nylands Svenska Yrkehögskola, Arcada, Vi tar upp allt från frågor om cityföreningar-

nas roll, genusperspektiv till föreningarnas grafiska profil. Bland utbudet finns också workshops i chakradans, lajv och snyckdesign.

Under föreningsfestivalens andra dag förflyttar vi oss till centrum av Helsingfors, där föreningar presenterar sin verksamhet för allmänheten. Det kan ske interaktivt, med bilder, rörelser, sång, musik och så vidare. Dagen avslutas med en rockkonsert.

Arrangörer är Finlands svenska Marthaförbund, Finlands Svenska Idrott och Svenska pensionärsförbundet. Huvudfinansiar är Svenska Kulturfonden. Arrangörerna koordinerar kostnadsfria transporter från olika orter i Svenskfinland. Logi erbjuds till ett subventionerat pris.

Välkommen med! Detta är ett ypperligt tillfälle att träffa föreningsaktiva från hela Svenskfinland, skapa kontakter och ha roligt tillsammans!

Anmälningstiden är mellan **15 april och 16 juni 2007**. Anmälan görs på föreningsfestivalens webbplats www.festival.fi
Ytterligare information ges av Eva-Helén Ahlberg 050-337 0367 eller info@festival.fi

Svenska folkskolans vänner 125 år

Föreningen Svenska folkskolans vänner fyller i år 125. SFV grundades 1882 och uppgiften är enligt stadgarna att "främja bildningsarbetet bland Finlands svenska befolkning genom att understödja skolor, barnträdgårdar och bibliotek, utge studieunderstöd ävensom stödja andra former av finlandssvenska bildnings- och kultursträvanden".

Vad gör SFV idag?

Idag är Svenska folkskolans vänner en mångsidig och livskraftig förening med ca 10.000 medlemmar. Föreningen jobbar fortsättningsvis för att stimulera det finlandssvenska bildningsarbetet, ge möjlighet till utbildning och kompetens för finlandssvenskarna och att arbeta för det svenska språket i Finland. SFV satsar på det livslånga lärandet och vuxenutbildningen samt på barn- och ungdomsverksamhet. Detta gör SFV bland annat genom att driva olika folkhögskolor runt om i Svenskfinland, ge ut årsboken SFV-kalendern och medlemstidningen Svenskbygden.

SFV:s enheter

SFV är huvudman för Svenska studiecentralen och Institutet för distansstudier (Distis) samt majoritetsägare i Schildts Förlag och i de bolag som driver verksamheten Cityfolkhögskolan, Finns folkhögskola, Lappfjärds folkhögskola och Kuggomskolan (Östra Nylands folkhögskola). SFV är speciellt stolt över det nya kulturhuset G18, som verkar i centrum av Helsingfors. Intendent **Maria Oesch-Feldt** har tillsammans med enheterna i huset lyckats skapa en varm och sti-

mulerande atmosfär! Gå in på www.g18.fi och bekanta dig med huset virtuellt.

SFV delar ut understöd till organisationer, föreningar, skolor, lärare och studerande. År 2006 uppgick understöden till 3,5 milj. euro. SFV utbetalar även årligen olika stipendier och priser. Kulturpriset ur Signe och Ane Gyllenbergs fond instiftades 1965 "för väl utförd gärning Finlands svenska kultur till fromma" och är det största priset (15.000 euro) SFV delar ut. Folkbildningspriset instiftades 1942 på initiativ av skolrådet **John Österholm** och prisets storlek är 7.500 euro. Därtill utdelas ett antal Hagforsmedaljer och Folkbildningsmedaljer. Prisen utdelas på utdelningsfesten i mars.

Jubileumsår

SFV firar jubileumsåret med olika evenemang. Under våren 2007 har föreningen sin årliga vårlunch med tillhörande utdelningsfest, som i år är extra festlig. Bland annat delas ett extra kulturpris ut ur Signe och Ane Gyllenbergs fond. En ny fond, SFV:s 125-årsjubileumsfond har instiftats. I maj kommer en mottagning att äga rum, och man kan uppvakta föreningen genom inbetalningar till fonden.

På hösten 2007 äger den stora jubileumsfesten rum. Dessutom har SFV en synlig annonskampanj under hela året. Syftet är att höja medvetenheten om SFV ute i bygderna och höja profilen.

Kom med i SFV! Du blir medlem genom att ringa SFV:s kansli 09-6844 570 eller gå in på vår webbplats www.sfv.fi.

Christine Romberg

Kulturhuset G18 verkar i centrum av Helsingfors.

Foton: Sveps/Christian Rosenlund

"Föreningen jobbar fortsättningsvis för att stimulera det finlandssvenska bildningsarbetet"

Brobyggaren

Mikael Erickson i profil

Mikael Erickson är nyvalt projektombud på Åland för Svenska folkskolans vänner. Han är bekant för många som Ålands Bildningsförbunds dynamiska verksamhetsledare, men vad mer är Erickson? Mentora tog honom på pulsen.

Vem är Mikael Erickson? Berätta om din bakgrund

Jag är 38 år gammal och framförallt pappa till två barn, **Ellen** 13 och **Desiree** 10. Jag är en sann idealist med stor tro på mänskligheten och det goda. Jag är funderare inte grubblare, samarbetare inte konkurrerare och problemlösare inte problemkonstaterare. Eldsjäl, föreningsmänniska och lite "tokig" om du frågar andra. Det sistnämnda för att jag ofta tar mig an s.k. "omöjliga" projekt och jobbar för mycket ideellt. De som känner mig sedan gammalt skulle nog försöka slå i dig att jag också är en bra kock.

Född i Helsingfors (30.09 1968 Tölö), uppvuxen i Helsingfors, Vasa och från 6 års ålder i olika miljöer på Åland. Som 11-16-åring bodde jag bland okända musikaliska genier, jordnära praktiker och självständiga original i ett småskaligt lantbrukarsamhälle i skärgården. Allt detta tillsammans med sunt bondförnuft och en god del teologiskt inflytande från min far, som är präst, skapade något så udda som en köksmästare och krögare i unga år.

Efter ca 15 år som egen företagare bytte jag år 2003 bransch, men inte ideal. Jag har alltid velat att så fritt som möjligt skapa, förnya och förbättra olika saker jag kommit i kontakt med. Det låter kanske konstlat, men så är det. Jobbade som vik. lärare och undervisade kokar på yrkesskolan 1995-6 och läste då pedagogik, apron hemma och i Vasa vid Åbo Akademi. Var inte nöjd med befintligt material och började då skriva ner en alternativ egen lärobok för praktisk undervisning baserad på egna erfarenheter och empirisk forskning, det får tala för sig själv. Jag har rest i över 40 länder och jobbat med minst 38

olika nationaliteter vilket har gett en god insikt i olika kulturer och en djupare förståelse för andra. Det är en ynnest att vara skandinav och EU-medborgare, det vi tar som självklarheter existerar inte ens i andra länder.

Du är verksamhetsledare för ÅBF. Vilka förändringar är på gång inom bildningsverksamheten på Åland?

Alltihopa faktiskt, för ÅBFs del. Vi deltar i omskrivningen och revideringen av den gamla studiecirkellagen N32(1965:31) från år 1965. Den nya landskapslagen skall antingen heta LL om Bildningsförbundens verksamhet eller LL om fritt bildningsarbete. De huvudsakliga förändringarna blir, grovt generaliserat, att förbunden (finns två på Åland ABF/ÅBF, bägge fyller 25 år 2007) och studiecirkelcentralen på Åland kommer att finnas till även via lagtexten. År 1982 då ÅBF grundades borde 1965 års lag ha sett över. Till dags datum finns det bara budgeterat x antal kurstimmar och x antal studiecirkeltimmar under vårt budgetmoment. Inget för löner och administration, inget för att upprätthålla en fysisk studiecirkelcentral. Även i detalj finansieringen, t.ex. föreslås helt nya definitioner såsom Informell utbildning: Icke läroplan kurs och Examensbundna studier, som syftar till att fördjupa praktiska färdigheter och ge kunskaper för ett aktivt medborgarskap och demokrati. Där har du kärnan i dagens bildningsverksamhet på Åland – aktivt medborgarskap. Inspirationen kommer från rikets lag förstärkt och den har väl mycket att tacka SSC/SFV för?

Nu har du blivit vald till projektombud för SFV/SSC. Vilka är dina mest centrala arbetsuppgifter?

Att fungera som brobyggare mellan Åland och Svenskfinlands föreningsliv och bildningsverksamhet samt att sköta kontakterna dem emellan. För SFV:s del ansvarar jag för medlemsvärningskampanjen på Åland nu under 2007 och fungerar som deras projektombud. Folk med frågor om SFV,

"Det vi tar som självklarheter existerar inte ens i andra länder"

bidragsansökningar, medlemskap, fonder, tävlingar o.s.v. kan vända sig till mig och jag, med min lokala insikt i deras situation kan hjälpa dem på rätt väg. Jag skall med bistå med artiklar och skrivelser till Svensksbygden. Ett speciellt intressant projekt skall bli att tillsammans med **Gustaf Widén** skriva ett Ålandsnummer av Svensksbygden.

Du skall vara en brobyggare mellan föreningar på Åland och fastlandet, och vice versa. Vad har du för visioner?

Samarbetet mellan fastlandet speciellt Svenskfinland och Åland skall vara naturligt. Det skall inte kännas fel att ta del av kurser/hjälp/utbildning från fastlandet utan som ett komplement till det vi inte ordnar på Åland. Varför inte ta del av de kunskaper som finlandssvenskarna har? Eller vice versa för er? För att detta skall ske bör kontakterna intensifieras och utvidgas. Intresset skall leda utvecklingen, inte vilken ort du bor på. När det gäller föreningar som finns lokalt skall man stöda dessa. Men det är inte alltid en liten förening med stora ambitioner kan göra allt den vill. Åländska och fastländska organisationer måste gå hand i hand och inte var för sig hålla liknande projekt/utbildningar/kurser. Om vi nu till en början berättar för varandra vad organisationerna gör, när och hur. Och när vi också vet var och hur åländska och fastländska föreningar skall söka ersättningar/konsultation, ja då löser sig resten, samarbetet

blir naturligt. Trots samarbete måste penningströmmarna hållas som lagen föreskriver men även denna kontroll blir bättre genom samarbete.

SFV fyller 125 år i år. Vilka är dina målsättningar under jubileumsåret?

Att få 365 nya medlemmar till SFV från Åland. Ansökningarna om bidrag från SFV:s fonder på Åland måste öka från 30 till 60. I dag finns det ca 260 medlemmar i SFV på Åland. Jag vill medvetengöra möjligheten för ålänningar att skapa fonder eller skänka medel till SFV. Men främst vill jag synliggöra SFV på Åland, då löser sig allt det andra. Jag är övertygad om att bara ett fåtal ålänningar idag känner till att de kan få 4-5 nummer av Svensksbygden och SFV-kalendern för 10 euro/får, men den 31.12 2007 skall denna möjlighet vara allmän kunskap.

SFV på Åland
Öhbergsvägen 14
AX-22100 Mariehamn
tfn 040 0634444
mailto:sfv@aland.net
sfv@aland.net

Ålands bildningsförbund r.f.
Ålandsvägen 36
AX-22100 Mariehamn
tfn 16660
bildningsforbund@aland.net

Vitsen med VisVardi

Föreningar, organisationer och företag skapar många slags värden i samhället, inte bara ekonomiska utan också sociala och miljömässiga. Ändå finns det ett underskott på metoder som lyfter fram visa värden, den samhällsnytta som skapas av organisationer, föreningar och företag inom civilsamhället och den sociala ekonomin.

Mycket arbete som främjar en god och hållbar utveckling sker ofta undanskymt. Inte minst gäller detta inom frivilliga organisationer och i arbete av folkrörelsekaraktär. Arbete med demokrati, integration, barn, ungas utveckling, frågor om livsstil och miljö samt strävan att bättre hushålla med naturresurserna är centralt för att bygga ett bättre samhälle.

VisVardi är en metod framtagen för att hjälpa organisationer och föreningar att visa för sin omgivning och sina intressenter vilka värden man skapar i samhället. VisVardi fokuserar främst på sociala och miljömässiga insatser – som ska bidra till skapandet av ett hållbart samhälle. Metoden är utarbetad så att varje förening eller organisation skall ha möjlighet att på egen hand genomföra en hållbarhetsredovisning.

Definitionen på VisVardi

"En redovisning av en organisations mål och aktiviteter utifrån dess värdegrund, för att bidra till ett hållbart samhälle. Samhällsnyttan synliggörs genom att organisationens sociala och miljömässiga resultat redovisas."

Svenska studiecentralen har under två års tid, med hjälp av nordisk projektfinansiering, tillsammans med Studieförbundet Vuxenskolan (SV) och Svenska Kyrkan i Sverige utarbetat VisVardi. Hela metoden finns på nätet och man jobbar utgående från nätversionen. Genom att ta kontakt till SSC får man ett lösenord för tillgången till ett eget användarområde på nätet. VisVardi börjar med en Startfas, en grundlig diskussion av arbetsprocessen som avslutas med beslutet att ta metoden i bruk. Själva metoden består av sex olika steg.

Till hjälp för varje steg finns en VisVardi-bank med exempel och olika metoder som kan användas i de olika stegen. Varje arbetsmoment sparas på nätet så att man har en bas för en rapport då alla steg är genomförda. Det är då enkelt

att skriva den slutliga rapporten. Det är tänkt att detta arbete ända fram till en VisVardi-rapport skall gå på 11 studiecirklar/träffar á 3 lektioner per gång. Det är möjligt att få studiecirklar/bidrag från SSC om man anmäler arbetet som studiecirklar.

Under våren 2007 startar Svenska studiecentralen en handledarutbildning för personer som är intresserade av metoden och som är villiga att hjälpa andra föreningar med olika frågor och problem som eventuellt kan uppstå. Det är inte meningen att en handledare skall vara närvarande under arbetet med VisVardi utan handledaren skall endast träda till när det behövs.

Under år 2007 utbildas också revisorer, som efter en genomförd VisVardi har kompetens att granska den färdiga rapporten. På så sätt kan varje förening eller organisation få en godkänd rapport, som klart visar föreningens samhällsnytta.

Jag avslutar med en personlig reflektion. Eftersom jag har haft förmånen att vara en av de deltagare som representerat SSC i VisVardi-processen. Det har varit ett intressant och lärorikt arbete som gett många nya infallsvinklar och tankesätt gällande föreningars arbete och målsättningar. Hela processen från start till färdig arbetsmetod tog ca 2 år. Under den perioden lärde vi oss mycket om nordiskt samarbete, hur processarbete framskrider och nyttan av att ha varandra i arbetsgruppen.

Jag kan bra tänka mig att de föreningar och organisationer som tar sig an VisVardi-metoden också kommer att känna av betydelsen av att arbeta i grupp med VisVardi. Likaså vill jag poängtera att arbetet är en process som varje arbetsgrupp bör gå igenom tillsammans för att förstå och inse vikten av föreningens samhällsnytta idag och hur man kan eventuellt utveckla föreningen i framtiden.

Beatrice Östman

Närmare information fås på www.visvardi.se

Värderingar är knepiga. Sveps VisVardi-cirkel fastslår värdegrunden.

Foto: Sveps/Tomas Grönberg

Steg 1: Värdegrunden

Arbetsgruppen fastslår den värdegrund som den egna organisationen står på.

Steg 2: Intressenter

Organisationens intressenter identifieras och de intressen som känns angelägnast väljs ut.

Steg 3: Samhällsmål

De samhällsmål och miljömål som man vill uppnå formuleras.

Steg 4: Mätning

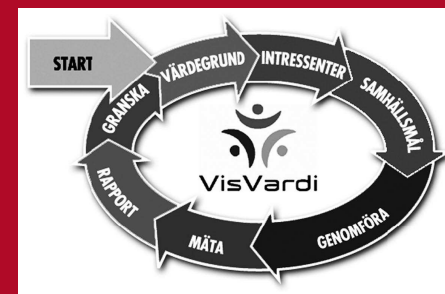
Man kan ha både kvalitativa och kvantitativa mål. Det är viktigt att målen är mätbara så att man kan avgöra om och hur man lyckats nå målen.

Steg 5: Hållbarhetsrapport

Rapporten ger svar på vad som skett och vilka resultat man uppnått.

Steg 6: Granskning

När rapporten är klar skall den granskas av utbildad hållbarhetsredovisningsrevisor.

VisVardi-metoden är skyddad av lagen om upphovsrätt. SSC förmedlar användarrättigheter till metoden till ett facilit pris. Ta kontakt med rektor Björn Wallén för mera information.

Tfn 09-6129 0714, 09-6129 070* eller 040-7478 841
epost: bjorn.wallen@ssc.fi

Deltagare kring en kopp kaffe.

"Det går inte att överskatta vad som sker eller kan ske i mötet mellan människor"

Glädje och djup eftertanke kring utbyte av metoder

Under de senaste veckosluten har metod- och handledarutbildningar hållits inom Interreg-projektet Kompetenscirkeln. Man tog avstamp med de finska metoderna Föreningskompassen och Byaplanering i Häkmark utanför Umeå i Västerbotten och avslutade med de svenska metoderna Självhjälpsgrupper och Projektutveckling i grupp i Sideby i Österbotten. Ett tjugotal deltog i Sverige medan deltagarantalet var drygt trettio på den finska sidan. Både finländare och svenskar deltog under båda tillfällena och passade på att stifta nya bekantskaper och byta erfarenheter och idéer.

Energien flödade och skritten avlöste varandra under metodveckoslutet i Häkmark, när en jämn grupp av finländare och svenskar strålade samman för att tillsammans med Peter Backa lära sig om byaplanering och med Anna-Lena af Hällström lära sig om Föreningskompassen. I en avkopplande, harmonisk miljö gick man igenom de två metodernas upplägg. I byaplaneringen, en omfattande process, gick man i grupparbeten igenom olika skrivna byaplaner och analyserade dessa. Just analysen uppskattade många deltagare, eftersom det fick en att tänka till ordentligt, vilket även var en av kommentarerna från en deltagare. Veckoslutet avslutades med den svenska versionen av cirkelledarutbildning för att ge deltagarna mer självkänsla i egenskapen av att leda grupper.

De svenska metoderna lärdes ut i en trivsamt, historisk miljö när man träffades på Kilens hembygdsgränd i Sideby. Per Stattin stod för innehållet för metoden projektutveckling i grupp, medan Annika Sundman berättade om hur självhjälpsgrupper fungerar. Familjerådgivare Leif Westerlund från Vasa trolldand deltagarna i självhjälpsgruppen och den tysta, aktivt lyssnande åhörarskaran kunde ha hört en nål falla i golvet under Westerlunds pauser. Deltagarna delgavs mycket matnyttigt, som kan komma väl till pass inte bara i ledandet av grupper utan även i rollen att vara medmänniska och i att bearbeta egna rum av kaos eller sorg. Att en efterfrågan finns på självhjälpsgrupper i Svenskfinland finns det inga tvivel om, det är snarare ledarskap och organisering som utgör de största frågetecknen.

Veckosluten resulterade inte enbart i mer kunskaper om dessa, projektets fyra metoder, utan skapade även nya kontakter mellan lokalt engagerade personer från Österbotten och Västerbotten och även inom dessa landskap. Det går inte att överskatta vad som sker eller kan ske i mötet mellan människor. Nu spinner vi vidare, i den rådande positiva andan som skapats, på ämnet lokal utveckling med metoder som redskap och sammanbindare. Kompetenscirkeln – mer än ett projekt!

Anna-Lena af Hällström
Projektkoordinator för Kompetenscirkeln

Kilen - projektledningen Marie Jonsson och Anna-Lena af Hällström.

Fakta om projektet Kompetenscirkeln

Ett samarbetsprojekt mellan Studieförbundet Vuxenskolan i Umeå och Svenska studiecentralen. Finansierare är europeiska regionala utvecklingsfonden och TE-centralen i Österbotten. I Sverige dessutom Länsstyrelsen och Landstinget. Projektet hör till Interreg-programmet. Projektets syfte är att överföra lokala utvecklingsmetoder mellan Västerbotten och Österbotten. Huvudteman är Byaplaner, Föreningskompassen, självhjälpsgrupper och projektutveckling i grupp.

Första skedet av projektet inleddes 1.5.2004 och pågick till 31.12.2005. Andra skedet fortsatte 1.1.2006 men för studiecentralens del först den 1.8.2006. Projektet avslutas 31.12.2007. Projektsekreterare under första skedet var Ann-Sofi Backgren medan Anna-Lena af Hällström fortsatte under andra skedet. Totalbudgeten för verksamheten i Finland är drygt 130 000 euro. För hela projektet c 500 000 euro.

Projektkansliet är på Rådhusgatan 21 C i Vasa. Tfn 06-3204153.

Föreningarnas förlovade land under lupp

Svenskfinland är föreningarnas förlovade land. Varhelst två finlandssvenskar träffas bildas en förening.

Bilden av ett föreningstokigt Svenskfinland med starka sociala nätverk odlar vi gärna själva. De empiriska bevisen är inte alltid övertygande. Vist kunde **Martti Siisiäinen** i slutet av 1980-talet påvisa att finlandssvenskar i snitt hörde till något fler föreningar än finskspråkiga, men skillnaderna var ändå rätt marginella, 0,2 föreningar. Finskspråkiga män hörde i genomsnitt till 1,6 föreningar, svenskspråkiga kvinnor till 1,3 medan svenskspråkiga kvinnor hörde till 1,5 föreningar.

I undersökningar av föreningsstrukturen i Finland har framkommit att föreningstätheten i stort sett är likadan bland finsk- och svenskspråkiga, men strukturen skiljer sig. Det finns betydligt större andel finskspråkiga intresseföreningar, såsom partipolitiska och fackliga föreningar, medan andelen livsstilsföreningar, alltså föreningar inom kultur, fritid och religion är större på finlandssvenskt håll.

Allt fler föreningar och organisationer upplever emellertid att föreningslivet är inne i en vågdal. Det finns organisationer som klarat sig väl, idrottsföreningarnas problem är snarast brist på ledare, inte på medlemmar. T.ex. marthorna och Folkhälsan har lyckats nyorientera verksamheten och generellt sett klarat sig väl genom att anpassa verksamheten till nya livsstilar också i urbana miljöer. Men generellt har det blivit svårare att värva aktiva medlemmar.

Tvåspråkigheten på individ- och familjeplanet utgör också en utmaning för de finlandssvenska föreningarna. Svenska föreningar är konkurrensutsatta. Är finlandssvenska föreningar, kanske med bristande resurser, attraktiva även för tvåspråkiga familjer och individer? Kan man se domänförluster även inom föreningssektorn?

Utbud och aktivitet

Utmaningarna är många för föreningar och organisationer i Svenskfinland. För att närmare studera den nuvarande föreningsaktiviteten ingick en "föreningsdagbok" i den årliga opinionsbarometer som sändes till svenskspråkiga i hela Finland hösten 2006.

Vi fördubblade urvalet, vilket betyder att föreningsaktiviteten i närmare 2000 svensk- och tvåspråkiga hushåll har kartlagts.

Samtidigt som föreningsdagboken fylldes i, veckorna 41 och 42/2006, försökte vi kartlägga utbudet av kollektiva aktiviteter i Svenskfinland. Det omfattande materialet kommer att utgöra grund även för framtida studier av förändringar av såväl föreningsstrukturen som medborgarnas aktiviteter.

Vad vi redan kunnat konstatera är att föreningsengagemanget har en god spridning i olika befolkningsgrupper. Det är inte så att endast en liten exklusiv grupp föreningsaktiva bär upp all föreningsverksamhet, medan majoriteten är passiv.

Hela 11 procent av finlandssvenskarna är aktiva i minst tre föreningar. Ytterligare 43 procent är aktiva i en eller två föreningar och 46 procent mer eller mindre passiva, men dock

Vi har bett forskare Kjell Herberts redogöra för de första resultaten av den omfattande föreningsundersökning Institutet för finlandssvensk samhällsforskning vid Åbo Akademi låtit utföra, både i form av en föreningsdagbok och i form av en inventering av utbudet. Artikeln bygger på Herberts presentation vid den finlandssvenska organisationskonferensen i Tammerfors den 25 januari i år.

medlemmar. Några skillnader mellan män och kvinnors allmänna föreningsaktivitet finns inte, däremot är män och kvinnor självfallet aktiva inom något olika föreningssektorer.

Skilnader mellan olika grupper

Kvinnor är oftare aktiva i kulturföreningar, social- och hälsovårdsorganisationer, pensionärsföreningar, hem- och skolföreningar och även inom församlingarna. Eftersom församlingarnas verksamhet långt har samma struktur och funktion som föreningarna har vi även beaktat den religiösa verksamheten i vår studie.

Män är oftare aktiva i idrottsföreningar, ungdomsföreningar, hembygdsföreningar, hobbyföreningar, politiska partier, fackföreningar och ordensällskap.

Åldersstrukturen skiljer sig naturligtvis mellan föreningar som riktar sig till vissa åldergrupper, såsom ungdomsföreningar och pensionärsföreningar. Rent generellt är 15–17-åringarna aktivast, medan åldersgruppen 31–40 mest passiv. Efter 40 ökar åter aktiviteten för att vara högst bland 80 år fyllda. (Svararna i åldern 15–85 år).

Genomsnittsåldern bland aktiva i idrotts- och ungdomsföreningar är 42 år och i pensionärsföreningar 73 år. Påfallande hög medelålder har de aktiva inom hembygdsföreningar (63 år), social- och hälsoorganisationer (58 år), ordensällskap och de aktiva inom lutherska kyrkan (56 år). Frikyrkorna, hobbyföreningarna och miljöföreningarna har en något yngre åldersstruktur.

Vissa regionala skillnader finns även, naturligtvis beroende på den språkliga, näringsmässiga och demografiska strukturen, men även beroende på subkulturer. Aktiviteten är i stort sett lika stor överallt, men norra svenska Österbotten uppvisar den största aktiviteten och även det största utbudet per capita.

Inventering av aktiviteter

Aktivitetinventeringen fängade upp närmare 3200 utannonserade aktiviteter under de två veckorna dagböckerna fylldes i. Det gör i snitt 230 kollektiva aktiviteter på svenska i Finland varje dag. Och det är lågt räknat, eftersom många informellt fungerande föreningar inte minst i Mellanland inte annon-

serar i dagspressen. Förutom föreningarnas aktiviteter har vi även tagit med församlingarnas omfattande verksamhet och medborgar- och arbetsinstitutets kurser av föreningskaraktär, alltså expressiva, sociala aktiviteter i motsats till direkta lärokurser, även om gränsdragningen naturligtvis kan vara svår.

Utbudet och aktiviteterna är störst måndag till torsdag, medan fredagen är en tämligen stillsam föreningsdag, liksom även lördagar, då man i stället satsar på större jippon och evenemang. Söndagarna präglas långt av församlingarnas gudstjänster och en del idrottsaktiviteter.

Det finns till synes ett rikt utbud av aktiviteter, men det betyder ju inte att utbudet alltid skulle möta efterfrågan. Speciellt i svenska glesbygd finns ett uttalat behov av specialaktiviteter på svenska.

Relativt få aktiviteter engagerar flera familjemedlemmar, endast i 14 procent av aktiviteterna deltar flera familjemedlemmar. Största delen av mötena är sociala aktiviteter, där man utövar sin hobby, man tränar, övar eller jobbar frivilligt tillsammans. Var tionde aktivitet är någon form av protokollfört möte, styrelsemöte, planeringsmöte eller dylikt och likaså var tionde aktivitet någon form av öppen, utåtriktad offentlig sammankomst.

I tvåspråkiga familjer förefaller det som om de svenska aktiviteterna oftast är kopplade till tradition, kultur, hembygd och församling, alltså tämligen identitetsskapande, medan de finska aktiviteterna oftast är kopplade till idrott, arbetsgivare, yrke och kommunala evenemang.

Analysen är ännu på hälft, men redan nu kan vi se hur betydelsefulla föreningarna är i finlandssvenskarnas vardagsliv. Resultatet ställs givetvis efterhand till förenings- och organisationernas förfogande.

Sällan ger föreningslivet rubriker i dagspressen, men utan dessa aktiviteter skulle Svenskfinland inte vara Svenskfinland. Föreningarna och organisationerna är en del av det kitt som gör Svenskfinland möjligt. Kittet kallas numera även socialt kapital, ett kapital som förhoppningsvis förkovras.

Kjell Herberts
Åbo Akademi, Vasa

"Morgondagens kulturpolitiker måste vara "trädgårdsmästare"

Vilken kulturpolitik vill vi ha?

Jag vill slå ett slag för kulturen! För oss i studieförbunden går ambitionerna för bildning och för ett levande kulturliv hand i hand!

Ser man kulturen ur en generell utgångspunkt, kan man säga att kultur i grunden handlar om det mesta när det gäller mänskliga livsmönster - kultur betyder också odling. Ur en annan utgångspunkt kan en del personer med "kultur", helt avgränsat, enbart mena de "sköna" konsterna; litteratur, teater, musik, bildkonst, film och dans.

Samtidigt är kultur en fråga om kunskap, perspektiv och kritiskt tänkande. Ett slags bildningsperspektiv till det omgivande samhället, som gör att människan utvecklas som individ och medborgare. Detta skapas av många möjligheter till reflektion och diskussion. Ur den utgångspunkten blir kulturen i högsta grad en fråga om demokrati och om andlig, emotionell och intellektuell bildning.

I samma stund som detta sägs, är det lika riktigt att betona att kulturen egentligen "inte måste någonting". Kulturen finns bara där, mitt i samhället, och ska givetvis kunna verka och utvecklas helt utifrån sina egna premisser. Kulturen som medborgerlig rättighet! Lusten att skapa och gestalta finns hos alla människor!

Ur en sådan utgångspunkt blir samhällets utmaning att också skapa goda möjligheter för denna konstnärliga kreativitet, säkerställa en mångfald av konstnärliga uttryck samt se till att detta gäller alla människor. Kulturen ska därutöver vara en fri och kritisk samhällskraft.

Lägg till detta kulturen mera instrumentella betydelse för tillväxt. Kultur kan handla om en kommuns attraktionskraft för såväl tillfälliga besökare, som nya bosättare och företag. Kulturen skapar ett kreativt klimat som i sin tur gynnar utveckling i såväl privata som offentliga verksamheter. Effekten blir att gränsen mellan kulturpolitik och näringspolitik suddas ut.

Kanske är det dessa olika synsätt på kulturen, som gör det så nödvändigt att ha en kulturpolitik som bygger på generositet och öppenhet. Perspektiven skiftar nämligen!

Tidigare decenniernas kulturpolitiker (i varje fall i Sverige) kan i sin gärning mest liknas med "byggmästare" som skapade nya strukturer och i praktiken byggde upp mängder av nya fasta kulturinstitutioner.

Men morgondagens kulturpolitiker måste istället vara "trädgårdsmästare", som lyhört lägger örat till marken; Lyssnar efter vad som är på gång; stimulerar och vattnar här, beskär och klipper där. Kanske flyttar en planta. Vårdar det som är värdefullt, men vågar ge ljus och släppa fram det som är nytt. För mycket av det nya och spännande som händer – händer utanför de fasta offentliga kulturinstitutionerna.

Då måste också en mindre andel av offentliga kulturresurserna knytas till de fasta resurserna inom kulturens område. Lägg de nya pengar som kulturen behöver, på det friare kulturlivet, på nya spännande nätverk och projekt samt på föreningslivet och studieförbunden.

När jag för några år sedan diskuterade kulturpolitik på en rikskonferens i Sverige med ungdomar som utövade musik, teater, konst m.m. var det just detta ungdomarna efterlyste. Om idag säkert 75 % av en kommun eller landstings kulturbudget idag går till fasta kostnader på institutioner, så ville dessa ungdomar istället att två tredjedelar av framtidens resurser skulle gå till de friare aktörerna utanför institutionerna.

En bra kulturpolitik måste ge plats för både det smala och det breda - både nu och då - både det välkända och det främmande.

Vi behöver en offensiv och genomtänkt kulturpolitik för mångfald och förnyelse.

Per Gustafsson
Chefredaktör "Impuls"
Studieförbundet Vuxenskolan, Sverige

Lasse Frisk

SSC-nytt

20.4 "Praktisk Pedagogik" Bli bättre på att planera och leda kurser

Studiecentralen inbjuder kursplanerare och kursledare till kurs i Praktisk Pedagogik med **Lasse Frisk**, organisationskonsult på Vascaia AB och i nära samarbete med Metoda Konsulter, Stockholm. Han har en bakgrund som utbildningschef och hans specialområden är utbildning, coaching och ledarskap. Mer information finns på www.lassefrisk.se

Ur innehållet: Hur planerar man och lägger upp en kurs, Lärlilar – hur tar vi in kunskap, Kroppspråk och engagerat framträdande, Framträdande och pedagogiska hjälpmedel, Kommunikation mellan människor, Hur hanterar man störande moment på kurser

Tid: Fredag 20.04.07 kl 12.00 – 16.30. **Plats:** SFV-salen, Nylandsg 17 D, Helsingfors. **Avgift:** 20 euro
Närmare info: christina.lang@ssc.fi

21.4 Effektiva möten

Så här kan möten bli bättre. Studiecentralen inbjuder DEJ som är ORDFÖRANDE på förbunds-, distrikts- eller föreningsnivå till en dag under ledning av **Lasse Frisk**, Vascaia AB, Stockholm. Lasse har ett nära samarbete med Metoda Konsulter i Stockholm och har lång erfarenhet som chef och som ordförande i flera olika föreningar. Han jobbar främst med utbildning, coaching och ledarskap. Mer information finns på www.lassefrisk.se

Teman som behandlas: mål, syfte och förberedelser för möten, hur få med alla – delaktighet, roller på mötet, hur förebygga störande moment, lokal och möblering, olika lärlilar, utvärdera och förbättra, hur dokumentera och skriva minnesanteckningar, hur få tiden att räcka till, konkreta verktyg för att lyckas med möten

Tid: lördag 21.04.07 kl 9.30 – 15.30. **Plats:** SFV-salen, Nylandsg 17 D, Helsingfors. **Avgift:** 40 euro (kolla mångdrabbatt). Närmare upplysningar ger Chrise Lång, christina.lang@ssc.fi

7-9.9 Föreningsfestival

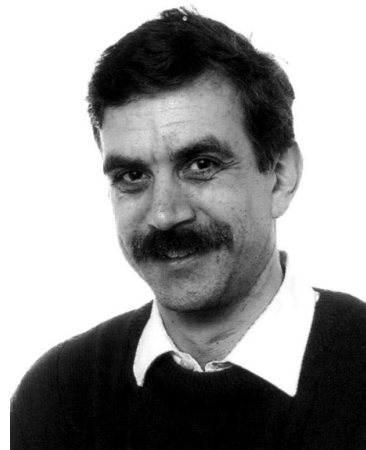
Läs mera om föreningsfestivalen på sidan 7. Anmälningstiden är mellan **15 april** och **16 juni 2007**. Anmälan görs på föreningsfestivalens webbplats www.festival.fi Ytterligare information ges av Eva-Helén Ahlberg 050-337 0367 eller info@festival.fi

FNVs nya hemsida

Förbundet Nordisk Vuxenupplysning (FNV) har öppnat sin nya hemsida. På hemsidan får man information om förbundet FNV och förbundets nordiska arbete. På hemsidan finns länkar till alla våra medlemsorganisationer, samt länkar till andra nordiska aktörer inom folkbildningsområdet, t.ex. NVL, SVL, NR och NMR samt länkar till våra samarbetspartners inom nätverket NFIS (Nordisk Folkbildning i Samverkan). FNV har också gjort en ny presentationsbroschyr som kan fås SSC i Helsingfors.

FNVs Ledarforum och årsmöte hålls den **14-16 september** i Asker, Norge. Temat för Ledarforum är **Klimatförändringen - hållbarutveckling**. Programmet för Ledarforum kommer ut i månadsskiftet maj-juni.

Frågan

Det bästa med Svenska Studiecetralen är SCIFI, den interna filen. Jag blir barnsligt glad varje gång jag får e-post som utlovar att detta är science fiction.

Science fiction är nämligen den ädla konstform som direkt avspeglar tidsandan. Lika självklart som tv-serien Star Trek (en framtid där mänskligheten lagt överbefolkningen, miljöförstörelsen och krigen bakom sig och där man försökte kommunicera med främmande intelligenser) gav uttryck för den stora optimismen ger den moderna tv-serien Battle Star Galactica (militärer irrar omkring utan vare sig mål eller moral) form åt nutidens tankehorisont.

Jag tror att kärleken till scifi var en viktig orsak till att jag började studera historia, för ur ett givet perspektiv är historia en speciell form av scifi, istället för att försöka projicera nutidsproblematik till framtiden försöker man återskapa förgångna verklighetsuppfattningar på ett sätt som är begripligt för vår tid. I dagligt tal kallas detta att skriva lättläst historia.

Jag minns inte när jag började läsa science fiction men däremot minns jag mycket väl varför jag slutade. Det skedde under det eländiga 1980-talet, då den intellektuella tomgången slutligen också drabbade rymdböckerna. De hisnande tankeexperimenten, satiren och också allvaret fick vika för mer drivet skrivna romaner i vilka den röda tråden ersatts av meningslöst, ofta sadistiskt, våld.

Jag minns också utomordentligt väl hur jag på nytt började läsa scifi. En god vän och kollega genomförde ett långtidsprojekt som gick ut på att också någon annan borde läsa hans favoritböcker. Jag har sällan blivit så glad som då jag upptäckte att min älskade scifi hade stigit ut ur sin mörka fas och dessutom bibehållit den rent litterära förbättring, som infördes på 1980-talet. Olli-Pekka och jag är numera medlemmar i Finlands minsta scifi-förening, den består vanligen av två personer och har en till tre sammankomster per år. Det räcker bra, för science

fiction bygger på intressanta idéer och sådana kan tillfredställande avhandlas på häpnadsväckande kort tid.

Jag vill som en slags avslutning berätta en sidohistoria ur en bok jag läste i höst. Mänskligheten har nått stjärnorna, på många olika sätt. Stjärnresorna sker genom riktad informationssändning, som återskapar personen vid resans slutmål. Till följd av detta delas stjärnfararna och ursprungsvarelserna (planethuggers) ohjälpligt i skilda tidsrymder, eftersom ingenting reser snabbare än med ljusets hastighet. En annan följd av tekniken är att människans livslängd förändras eftersom en slutanvänd kropp kan bytas ut. De flesta människor har därför erfarenhet av flera liv, både som män och kvinnor. Många har vidare valt nya existensformer, t.ex. har ekonomiskt nyttotänkande medfört att rymdstationernas befolkas av varelser i myrstorlek och slutligen har många människor tagit sin boning i autonoma digitala världar.

I denna avlägsna framtid anländer en dag en tidsmaskin till huvudpersonens planet, det är ett rymdskepp från ungefär vår tid, vars besättning tillbringat resan nedsövd. Rymdskeppet är känt i stjärnsystemet, det har länge varit en form av artig underhållning att finna fantasifulla svar till den brännande fråga som landningspatrullen från skeppet ständigt ställer på varje planet det besöker: Hur går det i kriget mellan könen?

Walter Fortelius

Walter är Mentoras nya redaktionssekreterare. Han är arbetsledare i medieverkstaden Sveps, har bl.a. tidigare arbetat som nyhetsredaktör på Rundradions text-tv och varit Helsingfors arbetsinformator. Han är uppvuxen i Vasa och bor med sin familj i Helsingfors. Han är fil.lic från Helsingfors universitet med allmän historia som huvudämne.